

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење Закона органској производњи и органским производима садржан је у члану 72. став 1. тачка 5. Устава Републике Србије ("Службени гласник РС", број 1/90) којим је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује систем заштите и унапређивања животне средине и заштиту и унапређивање биљног и животињског света.

II РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

На конференцији Уједињених нација "О животној средини и одрживом развоју" одржаној у Бразилу јуна 1992. године донешена је стратегија одрживе пољопривреде и руралног развоја, по којој одржива пољопривреда представља широк спектар пољопривредних методологија које подржавају животну средину. Органска пољопривредна производња је један метод из овог спектра и у основи представља потпун систем управљања производњом који унапређује и повећава биодиверзитет, биолошке циклусе и биолошку активност земљишта. Уколико посматрамо достигнути степен развоја пољопривреде у Србији, расположиве природне и људске ресурсе, стање животне средине, међународно тржиште хране те достигнути степен развоја науке и технологије можемо закључити да је реално очекивати да будући развој пољопривреде у Србији буде утемељен на концепту одрживог развоја.

Четири принципа су креирана да препознају органску пољопривреду:

Принцип здравља

Органска пољопривреда треба да одржи здравље земљишта, биљки, животиња и људи као једна и једина тј. недељива природна целина

Еколошки принцип

Органска пољопривреда треба бити базирана на живим еколошким системима, да ради са њима, опонаша их и помаже им да се одрже.

Принцип праведности

Органска пољопривреда треба бити изграђена на односима који обезбеђују праведност поштујући заједничко окружење и животне могућности.

Принцип неговања и старања

Органском пољопривредом треба да се управља на превентивни и одговоран начин да би се заштитило здравље и благостање садашњих и будућих генерација и окружења.

Зашто нови закон?

Закон о органској пољопривреди („Службени лист СРЈ“ број 28/00) је некомплетан, нереалан и нефункционалан

- нема могућности за успостављање националног сертификационог система који се њиме предвиђа због:
  - недовољних људских капацитети, број запослених у управи се по одлуци Владе стално смањује
  - цена успостављања и одржавања националног сертификационог система је превисока и он се, по процени динамике развоја органске пољопривреде и потразње за домаћим знаком не може самостално одржавати
  - признавање домаћег сертификационог система у извозу је изузетно дуготрајан процес јер је улазак на листу трећих земаља за земље са новим националним сертификатским системима споро и неизвесно, поготово јер није везано само за ниво достигнуте техничке обучености и организованости, већ је и ствар политике (искуство других земаља у транзицији)
  - велики број страних сертификатских кућа је већ присутан на терену, присуство страних сертификатора везано је за пласман-тражишта препознају одређене сертификаторе, па се и произвођачи за њих логично опредељују
- нема простора за развој органске производње и националног тржишта органских производа у амбијенту где се синоними органска, еко, еколошка или биолошка користе редовно и без ограничења и контроле на тржишту пољопривредних и прехранбених производа; стари закон штити само ознаку и назив УУ храна из органске пољопривреде, а не забрањује изричито употребу речи органска и њених синонима
- код методе производње и правила прераде и сл. бескомпромисно се морају прилагодити законодавству ЕУ на чије се тржиште највише циља; стари закон није у довољној мери прилагођен законодавству ЕУ у овој области
- рад страних сертификатских кућа на националној сцени се мора легализовати
  - због заштите порекла домаћег производа на страном тржишту и имица Србије као земље у којој је органска производња не само могућа, већ се и сматра озбиљним елементом развоја пољопривреде и села, заштите животне околине и сл.
  - због спречавања противправно стечене користи
  - отварање сталних канцеларија и регистрација организација за сертификацију у земљи ради повећане доступности услуга
  - стварање позитивне конкуренције међу сертификатским кућама и консеквентно смањење цена сертификатских услуга и повећање

- њиховог квалитета
  - запошљавање домаћег кадра на пословима сертификације са такође повратним ефектом на смањење трошкова сертификације и отварања нових радних места
  - стварање демократског амбијента за развој сертифициаторског бизниса без фаворизовања и протезирања једне сертифициаторске куће, страних или домаћих сертифициатора због давања могућности произвођачима да продру на тржишта која препознају одређене сертифициаторе
- органска производња даје много више простора и могућности развоју села од пољопривредне органске производње, а претходни закон није обухватао целу органску производњу
  - држава није имала правни оквир за праћење органске производње, идентификацију стварних могућности и регистрацију обима производње јер се она одвијала на сивом тржишту, у том смислу оправдање мера за подстицај овој производњи, без квантитативних показатеља није била могућа.

Циљеви закона:

Нови закон уводи мониторинг праксу кроз образовање регистра, чиме се омогућити такође Законом предвиђено увођење квалитетних мера подршке за развој органске производње. Све ово је у складу са приоритетима из пољопривредне стратегије везаним за повећање конкурентности и развој села, уз све позитивне утицаје на повећање економске и еколошке одрживости, као и испуњење миленијумских циљева, испуњавања одредница стратегије за смањење сиромаштва, локалног одрживог развоја, националног програма за заштиту животне околине итд. Ово посебно зато, што ова врста производње представља компромис између развоја тржишно оријентисаног и економски ефикасног фармерског сектора и опстанка малих фарми, које због неминовног спорог процеса реструктурирања још увек обезбеђују опстанак великог дела руралне популације.

Нови закон омогућава пуни замах развоју органске производње са огромним ефектом на социо-економски развој села, посебно у областима од интереса за заштиту природе, као и уз целокупан допринос смањењу загађења из пољопривреде, очувању воде, ваздуха и земљишта, очувању природног и агробiodиверзитета, повећању конкурентности и освајању тржишта уз повећани економски ефекат и рационално искоришћање природних ресурса и повећање могућности за запошљавање. Органска производња ефикасно упошљава образовану радну снагу чиме може снажно допринети слабљењу тенизија у урбаним и субурбаним срединама индустријских зона.

Уласком 10 нових земаља у ЕУ (маја прошле године) фонд обрадивог земљишта ЕУ је порастао за нових 30. 124. 000 ха (извор: ФАО Продуцтин Yearbook) чиме постаје јасно да је све мање простора на ЕУ тржишту за наше конвенционалне производе. Интензивнијим развојем органске производње у Србији (предуслов доношење предложеног Закона усклађеног са ЕУ регулативом) можемо очекивати све јачу присутност наших органских производа на тржишту ЕУ и УСА (годишњи промет око 24 милијарди УСА долара) јер треба знати да се данас од укупне органске производње у Србији извози преко 95% на тржишта ЕУ и УСА.

III ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Овим законом уређују се производња пољопривредних и других производа методама органске производње (у даљем тексту: органска производња), укључивање произвођача у органску производњу, услови за заснивање органске производње, издавање овлашћења сертификационим организацијама, сертификација и ресертификација органских производа, прерада, складиштење, и транспорт органских производа, обележавање и декларисање органских производа, промет органских производа, надзор над вршењем овог закон, као и друга питања везана за органску производњу.

Овај закон има за циљ (члан 2): производњу хране високе нутритивне вредности; добијање производа потврђеног квалитета; одржив социјално-економски рурални развој; заштиту потрошача, стављањем ознаке која јасно указује на начин и методе за добијање органског производа; заштиту природних ресурса од загађења; дугорочно одржавање и повећање плодности земљишта; очување биодиверзитета.

Органска производња заснива се на природним процесима и употреби органских и природних минералних материја (члан 3.). При томе, органској производњи не могу се користити средстава синтетичко-хемијског порекла, осим у случајевима утврђеним овим законом и прописима донетим на основу њега. У органској производњи не могу се користити генетски модификовани организми и њихови деривати. Материјал за репродукцију (семе и садни материјал, јаја, матице, подмладак, семе за осемењавање животиња и сл.) који се примењује у органској производњи мора бити произведен методама органске производње. Само изузетно, може се примењивати материјал за репродукцију који није произведен методама органске производње ако: материјала за репродукцију произведеног по методама органске производње нема на тржишту; се поступак органске производње спроводи у научноистраживачке сврхе; се поступак органске производње спроводи у периоду конверзије.

Објашњење значења појединих израза употребљених у закону дато је у члану 4. Дефинисано је шта се сматра: заснивањем органске производње, методама органске производње, органским производом, сертификатом, као и низ стручних термина

У члану 5. предвиђа се да Влада утврђује подстицајне мере за развој и унапређење органске производње. Право на подстицајна средства имају пољопривредна газдинства, односно њихови делови који су уписани у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са прописима којима се уређује упис у Регистар пољопривредних газдинстава.

Министарство надлежно за послове пољопривреде (у даљем тексту: Министарство) води се јединствена евиденција о произвођачима органских производа, прерађивачима органских производа, лицима која обављају унутрашњи, односно спољнотрговински промет органских производа, као и лицима која су укључена у органску производњу, на основу месечних извештаја које сертификациона организација доставља о издатим сертификатима, односно ресертификатима, односно закљученим уговорима о укључивању у органску производњу, као и о извршеном стручном надзору. Ближи начин вођења ове евиденције као и податке које мора садржати извештај који сертификациона организација доставља прописује Министар.

УСЛОВИ ЗА ЗАСНИВАЊЕ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ

Чл. 7. до 16. уређују се услови за заснивање органске производње. Пре свега, неопходно је обезбедити просторну изолацију земљишних парцела, сточарских фарми и прерађивачких погона од могућих извора загађења; загађеност земљишта чији је садржај штетних материја испод прописаних максимално дозвољених количина; и прописани квалитет воде за наводњавање и минимална аеро-загађеност производног подручја.

Да би се омогућило унеопходно је да парцела није коришћена у последње две, односно три године код дугогодишњих засада, или је коришћена без употребе средстава синтетичко-хемијског порекла. Ипак, ако је парцела коришћена уз употребу средстава синтетичко-хемијског порекла, парцела се може укључити у органску пољопривреду по истеку прелазног периода од две, односно три године за дугогодишње засаде, без употребе средстава синтетичко-хемијског порекла. Изузетно од наведеног, ако су употребљавана средства синтетичко-хемијског порекла у складу са законом, прелазни период може се продужити или скратити, о чему одлучује сертификациона организација. У току периода конверзије произвођач је дужан да води евиденцију о начину коришћења производне јединице.

Органска сточарска производња може се засновати само на производним јединицама у чијем саставу се налазе пашњаци или друго земљиште на коме се производи сточна храна. Укључивање сточарске производње у органску производњу може почети после најмање годину дана од укључивања земљишних парцела органску производњу, односно када се обезбеди органски произведена храна за стоку са наведених парцела. При томе је битно нагласити да је развој биљне и сточарске производње мора бити усклађен. Усклађеност биљне и сточарске производње значи повезаност у процесим укључивања у органску производње како саме фарме на којој се сточарска производња одвија, тако и земљишта на којем се та стока храни.

Сакупљање дивљих биљних и животињских врста из природних станишта и пољопривредних области, сматра се методом органске производње ако:

станишта, односно области три године пре сакупљања нису третирана другим средствима, изузев оних која су у складу са овим законом утврђена као дозвољена у органској производњи; сакупљање не утиче на стабилност природне средине или одржавања врсте у области сакупљања; је сагласан сопственик, односно други корисник земљишта, односно шуме која се налази у овим областима. Производи лова дивљих животиња не сматрају се производима органске производње.

Методама органске биљне производње утврђују се: избор врста и сорти биља, плодоред, обрада земљишта, средства и начин ђубрења, систем одржавања плодности земљишта, начин сузбијања биљних болести, штеточина и корова. Методама органске сточарске производње утврђују се: избор врста и раса животиња, начин узгоја, исхрана и здравствена заштита животиња, транспорт и клање животиња, као и поступак са животињама које су набављене са других фарми. Методе органске биљне производње и методе органске сточарске производње прописује Министар. Средства која се користе за одржавање плодности земљишта, ђубрење и заштиту здравља биља, односно животиња морају бити регистрована у складу са законом којим се уређује заштита здравља биља, односно животиња.

У преради производа добијених методама органске производње користе се посебне технолошке линије. Ако се технолошке линије за органску производњу користе и за прераду производа из конвенционалне производње, линије се пре почетка коришћења морају темељно очистити и опрати, на начин и средствима које прописује Министар. Технолошке поступке у преради производа добијених методама органске производње, дозвољене састојке, помоћна средства и остале производе непољопривредног порекла, као и производе пољопривредног порекла који нису из органске производње, а обухватају састојке, адитиве и помоћне супстанце које је допуштено користити у преради намирница, прописује Министар.

Органски производи пакују се у амбалажи од природног материјала, а само изузетно у амбалажи од синтетичког материјала. Приликом паковања органских производа не може се користити амбалажа произведена од поливинилхлорида (ПВЦ) и других пластичних материја које садрже хлор. Ако се користи амбалажа од синтетичког материјала, она не сме да садржи штетне материје које би прелазиле на запаковане производе.

Органски производи складиште се у посебним просторијама складишта. Ако су органски производи упаковани и обележени, могу се чувати у истом складишту са производима конвенционалне производње, у посебном делу који је обележен. Средства унутрашњег превоза морају бити без присуства остатака производа конвенционалне производње и остатака неорганског порекла.

Органски производи превозе се одвојено од других производа, а ако се превозе заједно, морају бити упаковани и јасно обележени. Возила, контејнери и опрема намењена за превоз производа органске пољопривреде морају да буду чисти и без штетних остатака, односно без икакве материје која би могла да контаминира производ. Министар прописује ближе услове у погледу паковања, складиштења и превоза органских производа.

СЕРТИФИКАЦИОНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ИЗДАВАЊЕ ОВЛАШЋЕЊА (чл. 17. до 19)

Овим законом утврђује се нов начин сертификације. Наиме, овај посао се поверава привредним друштвима која испуњавају услове утврђене овим законом за вршење сертификације, ресертификације и стручног надзора.

Сертификациона организација је овлашћено правно лице које спроводи сертификацију, односно ресертификацију и врши стручни надзор над спровођењем овог закона и које испуњава услове у погледу опремљености и запослености кадрова, о чему прописе којима се ближе уређују услови у погледу опремљености доноси Министар.

Захтев за добијање овлашћења подноси се Министарству у текућој за наредну годину, најкасније до 30. јуна текуће године. О испуњености услова за давање овлашћења Министар одлучује решењем, којим се утврђује и број кода сертификационе организације, а списак овлашћених сертификационих организација објављује се у “Службеном Гласнику Републике Србије.

Сертификациона организација води евиденцију о издатим сертификатима, односно ресертификатима, као и о извршеном стручном надзору.

ПОСТУПАК УКЉУЧИВАЊА ПРОИЗВОЂАЧА У ОРГАНСКУ ПРОИЗВОДЊУ (члан 20)

За укључивање у органску производњу произвођач се пријављује сертификационој организацији. Сертификациона организација утврђује испуњеност услова из чл. 7. до 9. овог закона за укључивање у органску производњу и на основу тога доноси образложену одлуку о укључивању произвођача у органску производњу. Са произвођачем који се укључује у органску производњу сертификациона организација закључује уговор.

ПОСТУПАК СЕРТИФИКАЦИЈЕ ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОДА (члан 21)

Захтев за добијање сертификата подноси се сертификационој организацији. Сертификациона организација утврђује испуњеност услова из чл. 7. до 16. овог закона и на основу тога издаје сертификат. Сертификат издат за органски производ важи годину дана од дана издавања. Сертификат мора да садржи назив, седиште и број кода сертификационе организације, назив, адресу или седиште произвођача, врсту органског производа и процењену количину за годину дана, евиденциони број издатог сертификата, печат сертификационе организације и потпис овлашћеног лица у сертификационој организацији.

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ И ДЕКЛАРИСАЊЕ ОРГАНСКИХ ПРОИЗВОДА (члан 22. до 23)

Сертификован органски производ обележава се ознаком: «ОРГАНСКИ ПРОИЗВОД» и кодом сертификационе организације. Овом ознаком могу се обележити и пропагандни материјал, пратећа документација и етикете. Производи из периода конверзије могу се обележити ознаком: «ПРОИЗВОД ИЗ ПЕРИОДА КОНВЕРЗИЈЕ» ако је закључен уговор из члана 20. став 3. овог закона, по протеку рока од једне године од дана подношења пријаве за укључивање у

органску производњу. Ознака може садржати и назив и знак сертификационе организације. На органске производе, као и на њихов пропагандни материјал, пратећу документацију и етикете, могу се ставити и термини, односно изведнице, који означавају порекло органског производа (еколошки, биолошки, органик, односно еко, био, орг и сл.). Органски производ у промету мора да одговара квалитету означеном у декларацији и етикети. Пропагандни материјал, пратећа документација и етикета не смеју садржавати текст којим се упућује да је производ врхунског квалитета само зато што је произведен методама органске производње. Изглед ознаке прописује Министар.

У декларацији органског производа наводе се назив произвођача, односно увозника, година производње, рок трајања производа, и број и датум издавања сертификата. У декларацији прехранбених производа, поред података из, наводе се сви састојци по редоследу њиховог масеног учешћа, адитиви и метода прераде производа из органске производње.

ПРОМЕТ ОРГАНСКИМ ПРОИЗВОДИМА (чл. 24. до 25)

Лица која обављају промет пољопривредним, прехранбеним и другим производима у складу са законом, могу обављати промет органским производима, под условима утврђеним овим законом.

Увозник производа, који се по прописима земље порекла производа сматра органским производом, дужан је да увоз пријави сертификационој организацији. Уз пријаву увозник подноси сертификат издат од сертификационе организације земље порекла органског производа и документацију о пореклу робе, на основу чега сертификациона организација врши ресертификацију органског производа из увоза. Поред података који се у члану 21. став 4. предвиђају да мора садржати сертификат, ресертификат мора садржати назив страног произвођача и назив увозника. На обележавање и декларисање органских производа из увоза важи сходна примена одредаба овог закона о обележавању и декларисању органских производа.

Управни надзор над спровођењем овог закона и прописа донетих на основу њега, врши Министарство, преко инспектора за органску производњу.